

Po stránce zdravotní nepřísluší mi vyslovovat se. Ale zdá se, že i po stránce zdravotní škodí méně preventiva než umělý potrat. Ostatně zeslabením hrozí i časté porody.

Církev může tedy tolerovat používání antikoncepčních prostředků jako mravně dovolené a přípustné, ovšem za poměrů a okolností shora naznačených. Přerušení těhotenství může připustit *jenom* tehdy, když se o tom dohodne konsilium lékařů a jde o záchranu života matky pro děti. Tam usmrcení slouží vyšší ideji a ne egoismu a pohodlí.

Církev ovšem musí hlásat a kázat náboženské a mravní zásady podle evangelia a ve shodě s ním. Ona musí formovat svědomí svých příslušníků a poučovat hlavně manžely, vstupující v manželství. Ona nemá zájmu na paragrafech trestního zákona. Je pravda, že trestní zákoník bez svědomí málo pomůže.

Na druhé straně je víc než jisto, že lidská společnost ve svém trvání by byla bez trestního zákoníku ohrožena. Vždy bude dosti těch, kdož se proviní. Tu je zájmem státu, aby se rozhodl, jak má trestní paragraf v určitém případě a v určité době vydat.

Jedno je jisté: Množí-li se přestupky proti určitému paragrafu, musí státní moc zabývat se jednak přezkoumáním toho paragrafu, ale také církev zesílením mravního poučení. Nepostačí však paragraf prostě zrušit.

A. Spisar.

Oleřich Hradil:

PAVLOVA ZÁKLADNÍ KONCEPCE KŘESŤANSTVÍ.*)

Pavel — „vlastní zakladatel křesťanství“, „velký apoštol“, „apoštol víry“... Protestanté na něm vybudovali své učení o spasení skrze víru. Katolíkům líbí se dokonale jeho asketismus i theologie, přes to, že si pro jistotu postavili mezi sebe a něho Petra, aby jim chránil autoritu církevní proti Pavlovi subjektivismu. Pravoslavní obdivují v něm nadšení mystika i klid filosofa. K tomu pak přistupuje fakt, a to naprosto nesporný, že všichni velcí kacíři hledali v něm zdůvodnění svého učení, zdůrazňující, že vedle synoptiků je nejlepším pramenem poznání evangelia Ježíšova. Je to tedy spousta náhledů a chápání, mnohdy diametrálně od sebe se rozbíhající, ale přece jen vyrůstající z jednoho kořene. Bylo by velmi vděčným předmětem sledovat oprávněnost těchto názorů na osobnost a dílo apoštola Pavla. Ale už jen to, že existují, dokazuje mnohostrannost Pavlova myšlenkového tvoření.

*) Redakce ponechává místo diskusi o námětu tohoto článku.

Také naše vyznání víry, koncipované bratrem biskupem drem Stejskalem, nese zřetelné stopy Pavlova myšlení a jeho pojetí křesťanství. Myslím, že cele je obsaženo v jeho osmé kapitole z epístoly k Římanům. To však jest jen malá část velkého bohatství Pavlovy duše. V ní rozložil se jasný paprsek Ježíšovy pravdy v jemné a barvitě odstíny lidského chápání. Pokusím se zachytit ty nejvýraznější.

Život apoštola Pavla je dobře znám ze Skutků apoštolských. Řecko-filosofickým a farizejsko-theologickým školením (Sk. 22, 3; 23, 6) dosáhl značně vysoké úrovně myšlenkové. Při tom však byl citlivým ke všem problémům své doby. Nejlépe to dokazuje historický jeho zážitek u Damašku, jenž je moderní psychologií jedním z nejlepších příkladů pro doklad náhlých, ale přirozených duševních převratů v člověku, způsobených nahromaděním mocných dojmů v podvědomí. Ať už vysvětlujeme jakkoliv tuto událost z Pavlova života, jisto je, že jen jí je dlužno křesťanství za svou skvělou úlohu v myšlenkových dějinách lidstva. Pavel pozvedl křesťanství nad hranice nacionálně židovské sekty a svou misijní činností rozšířil křesťanství po celém tehdy známém světě, uplatňuje všude sílu své duše, průbojnost myšlenkovou a opravdovost své víry v evangelium Ježíšovo.

Pavlova anthropologie.

V tomto směru je Pavel vzorem moderního filosofa. Vychází od skutečností vypořádaných v životě a vidí, že člověk žije dvojím způsobem: tělesným a duševním (Řím. 7, 25). Svou hmotnou podstatou (sarks = tělo, maso) jest spjat s animálním prostředím, ve kterém žije, duševní pak (v níž Pavel rozlišuje od sebe ducha a duši) s transcendentním jsoucнем božího ducha. Živočišnou podstatu lidské bytosti odděluje ještě Pavel od oné, jež činí člověka bytostí odlišnou tvarem i způsobem života od ostatního tvorstva a kterou nazývá soma. Kraličtí překládali oba tyto výrazy slovem „tělo“. Pavel však činí mezi nimi rozdíl nejen slovní, nýbrž i obsahový. Angličané první z nich překládají slovem „the flesh“ (maso, tělo) a druhý „the body“ (tělo, tvar, útvar). Je tedy samozřejmé, že Pavel má na mysli různá pojetí těla, když hovoří na některých místech o něm jako o prameni a sídle hříchu, vášní a živočišných pudů (na př. Gal. 5, 19—21; Řím. 7, 17—18) a na jiných jako o chrámu a příbytku Ducha božího (I. Kor. 6, 19; 3, 16; Efez. 2, 21—22 a j.) V celku však můžeme říci, že Pavlova anthropologie je založena na vypořádaném dualismu v mikrokosmu lidské bytosti. Pavel to naznačuje jasně ke konci již uvedené 7. kap. epístoly k Římanům: „A takž tedy tentýž já sloužím myslí zákonu božímu, ale tělem zákonu hříchu.“

Z uvedeného citátu dalo by se snad usuzovat na nerozlučné

spjetí zákonů tělesných se zákonem hříchu v Pavlově pojetí. Myslím, že má pravdu prof. Sabatier v tvrzení, že „vztah hříchu k tělu v Pavlově pojetí je podobný onomu, jež má duch boží k duši věřícího“ (The Apostle Paul, 289 — angl. překlad). Proto také je Pavlovi nejdůležitější otázkou: „Kdo mne vysvobodí z tohoto těla smrti?“ Jinými slovy: jak najít cestu k spasení lidské duše? A k odpovědi užívá Pavel slov proroka Abakuka: „Spravedlivý z víry své živ bude.“

Vírou mystika opráďá Pavel záhadu existence božího Ducha v lidské duši. Pozoruje a cítí, jak duše všech lidí i jeho vlastní jsou naplněny „zvláštní libostí v zákoně božím“, jak touží přemoci zákon těla a hříchu a žítí jen v službě milosti boží. A možnost splnění této touhy duše vidí Pavel ve víře v „zákon Ducha života v Ježíši Kristu“. Pod tímto zorným úhlem hodnotí osobnost Ježíšovu i evangelium jeho, odtud prýští jeho základní pojetí křesťanství jako náboženství osobního, individuálního spasení. Pavlovi náleží tak přednostní právo na pochopení a probíjování myšlenky, že Ježíšovo zvěstování božího poselství bylo určeno všemu lidstvu a ne jenom národu židovskému.

Ježíšovo evangelium zjevením „Ducha života“.

„Základu jiného žádný položití nemůže, mimo ten, kterýž položen jest, jenž jest Ježíš Kristus“. — Na tomto základu postavil také Pavel své pojetí křesťanství. Ježíš byl proň Synem člověka, „zplozeným podle těla ze semene Davidova“ (Řím. 1, 3), jenž stal se Synem božím prvorozeným mezi mnohými bratřími (Řím. 8, 29) podle Ducha posvěcení (Řím. 1, 4). Záhada existence božího Ducha v člověku Ježíši nejen oděla Pavlovo myšlení v charakteristický mysticism, nýbrž byla i základem jeho široce rozvinutého a velmi svérázného pojetí křesťanství, jehož podbarvení je silně ethické. Ježíš Kristus jest osvoboditelem od hříchu (II. Kor. 5, 17), silou pro spravedlivý život a nadějí i zárukou získání „práv synů božích“ pro všechny, kdož v něj uvěří (Řím. 8, 14—18; viz též Řím. 8, 28—30; Gal. 4, 5—7). A to je základní tón Pavlovy koncepce křesťanství.

„Víra tvá tebe k spasení přivedla,“ čteme i v Lukášově evangeliu (7, 50). To je však jen velmi jasný nástin otázky, kterou Pavel široce rozvádí a řeší.

Vírou rozuměl apoštol Pavel mystické pojítka při usjednocování věřícího s Kristem ve smrti a vzkříšení. Smrt a vzkříšení jsou tu symboly duševního dění. Člověk umírá hříchu, aby žil životem novým Duchu a Pravdě. Vítězstvím ducha nad tělem, dobra nad hříchem, dosahuje člověk způsobu života, v němž všechny popudy jsou původu božského (Řím. 6, 14—15; 8, 9 až 10; Gal. 2, 20). Je tedy víra podle toho morálně podloženým stavem duševním, obsahově zdůvodněným Bohem samým. Slo-

vy Pavlovými: „Neboť Bůh zajisté jest, kterýž působí ve vás i chtění i skutečně čnění podle dobře libé vůle své“ (Filipen. 2, 13]. Spravedlnost čistota lidského života vyvěrá tedy automaticky z víry křesťanovy. Nový život, kterého člověk takto dosáhne, nenese žádných znaků tělesnosti, nýbrž je to božský život Kristův v člověku (Gal. 2, 20; II. Kor. 4, 10—11), nebo lépe: život člověka v Kristově božskosti. Tak spasení je pro Pavla duševním procesem v člověku již v tomto životě a ne v budoucnu posmrtného života (Kol. 2, 13; Řím. 6, 4; 8, 11; Filipen. 3, 10—12 a j. Proto klade Pavel tak veliký důraz na svobodu křesťanova života, jenž jest proň trvalým vyzářováním pravdy boží, žádným zákonem neomezovaným.

Pojem zákona vyskytuje se u Pavla velmi často v různém naplnění obsahovém. Převážnou většinou má na mysli zákon boží tak, jak jej lidé chápají, tedy již interpretovaný. Není to absolutní zákon boží, lépe řečeno Pravda boží. Absolutní Pravda boží působí automaticky v lidské duši, jako následek usjednocení s Kristem skrze víru. Není to tedy zákon absolutní mravnosti a spravedlnosti, jež Pavel má na mysli, když říká: „Když jsme byli v těle žádosti hříchu skrze zákon moc svou provodily v oudech našich k nesení ovoce smrti“ (Řím, 7, 5); nebo: „Příčinu vzav hřích skrze přikázání, zplodil ve mně všelikou žádost. Bez zákona zajisté hřích mrtev jest“ (Řím. 7, 8). Dobře to vysvětlá z jeho 6. kapitole: „Nebo zvláštní libost mám v zákoně božím podle vnitřního člověka, ale vidím jiný zákon v oudech svých, odporující zákonu v mysli mé a jímající mne zákonu hříchu, kterýž jest v oudech mých.“ Používá tedy Pavel výrazu „zákon“ v trojím jeho smyslu: absolutní zákon boží, zákon hříchu a zákon lidmi interpretovaný a „vetchou literou napsaný“. Pravý zákon boží jest plně obsažen v charakteru Ježíšově. Jestliže tedy člověk dosáhne jednoty s ním, musí být důsledkem toho soulad jeho duševního stavu s objektivní pravdou nebo podle slov Pavlových se zákonem Ducha života. Pak není již ten, kdož skrze Krista s Bohem se spojil, pod zákonem litery ani pod zákonem hříchu, nýbrž pod milostí a v službě boží (Řím. 6, 14—22).

Tož Pavlův libertinismus, ze kterého byl dosti často ve své i pozdější době denuncován, není libertinismem ve vlastním slova smyslu. Je to spíše spontaneita lidského myšlení, chtění a činnosti, vyvěrající z lidské duše podle vůle boží. Pavel svým pojetím svobody křesťanovy chtěl jen říci: „Mám-li víru, a to pevnou víru v Boha, nemohu hřešit. Neboť taková víra musí nutně vyhladit každou stopu hříchu z mé duše. Jinak by Pavel nemohl napsat svůj chvalozpěv o lásce, kterou pokládá za nejkrásnější ozdobu lidské duše, nemohl by užít slov: „a kdybych měl tak velkou víru, že bych hory přenášel, lásky pak kdybych neměl, nic nejsem“. Nemůžeme tedy Pavla podezírat z jedno-

stranného zdůrazňování víry. Pro něj bylo samozřejmostí, že ten, kdož uvěřil a věří v Otce, skrze Syna jeho, žije jen v lásce, v dobru a spravedlnosti. Velmi dobře vystihují tuto myšlenku slova Pavlova: „Živ jsem pak již ne já, ale živ jest ve mně Kristus.“ To je ona Pavlova myšlenka osvobození člověka od zákona hříchu a těla, již mírněn jest jeho názor na život člověka, postaveného pod zákon dobra a zla. Do duše každého člověka klade pak Pavel naději, že bude vysvobozen „od služby porušení v svobodu slávy synů božích“ (Řím. 8, 20—21). Myslím, že je to také ona myšlenka, jež v našem vyznání víry zachycena jest slovy: „Věříme v život věčný Dobra, Pravdy a Krásy, tak jako jsme přesvědčeni o smrti zla i zlých.“

Tak Pavlův dualismus, plynoucí z jeho anthropologie, přechází v názor na věčné trvání dobra a spravedlnosti, s nutným následkem víry ve smrt hříchu a zla. Oldřich Hradil.

Jan Plesinger

ZÁPAS CÍRKVE A STÁTU ZA KRÁLE PŘEMYSLA I. A BISKUPA ONDŘEJE II.

(Část další.)

Naproti tomu Přemysl ani nyní neváhal zavděčiti se legátovi přesným plněním úmluv. Jakmile biskup Ondřej před legátem a duchovními i světskými hodnostáři prokázal přísahou dle dřívějších dohodnutí, jakým právům a výsadám těšilo se biskupství pražské, král Přemysl tato privilegia ihned obnovil a příslušnou listinu o tom dal také hned téhož dne, 2. července 1221, v tomto slavnostním shromáždění svým notářem vyhotoviti.²⁴²⁾ Místy kryje se tento list s přísahou Ondřejovou doslovně. Dle tohoto obnoveného privilegia Přemyslova obnovena všecka svoboda biskupství i kostela pražského i poddaných jeho ve smyslu zkažených privilegií; biskupství i poddaní jeho zproštěni všech dávek a břemen, zejména těch, jež podle starých zvyků právních stihaly celou osadu, jako *vdání, hlavy, svodu, nároku, vřezu*,²⁴³⁾

²⁴²⁾ Friedrich, CDB II, č. 217, str. 204—205.

²⁴³⁾ *vdání* = povinnost jednotlivce i celé obce k jednotlivým soudním pokutám. Vdání nebo vzdání se ve st. slov. právu sázka soupeřů před soudem, že oba mají právo na věc, o níž se prou. Polovina připadla úředníkům, polovina vítězi. — Zvláštní způsob jednání soudního čili vedení práva za příčinou vraždy spáchané slulo u starých Čechů zkrátka vůbec *hlava*; když bylo činiti o krádež, říkali tomu *svod*; když o násilí a výtržnosti, jmenovali to *nárokem* vesměs, a zvláštěť buď *pychem* aneb *výbojem* aneb *hrdostí*. (Palacký, Dějiny I, str. 361.) — Dle téhož autora, l. c. 365, platy, jež při těchto procesech se odváděly, nazývány zkrátka *svodem, hlavou nárokem*. — *vřez* (dle Glossaria Brandlova) slulo zaopatření soudního posla (komorníka) při vykonávání jeho úřadu (půhonu atd.).